

A nosa vida...en positivo? IX

CEIP FONTIÑAS E
CEIP PLURILINGÜE MONTE DOS POSTE
“PROXECTO DE EDUCACION SEXUAL”
3º edición

Charla informativa a cargo de :

® Dona Diana Luque Indiano (Matrona do SERGAS no
Centro Saúde Fontiñas)

CONCELLARÍA DE DEREITOS SOCIAIS,
ECONOMÍA E XUVENTUDE

INDICE DE CONTIDOS

	Páxs.
1. Título	3
2. Xustificación e fundamentación do proxecto	3
3. Obxectivos	12
4. Destinatarios	13
5. Metodoloxía e actividades. Temporalización.	13
6. Recursos humanos	13
7. Recursos técnicos e materiais	14
8. Custo económico	14
9. Seguimento e avaliación	15
10. Anexos	16

I.- TÍTULO.

A NOSA VIDA..., EN POSITIVO?.. “VULNERABILIDADE SOCIAL EN ADOLESCENTES”. 9 EDICIÓN. PROXECTO DE EDUCACION SEXUAL- 3ª edición.

II.- FUNDAMENTACIÓN E XUSTIFICACIÓN DO PROXECTO.

Nos últimos anos o barrio das Fontiñas caracterizouse por un sólido percorrido da rede comunitaria, a través do Plan de Desenvolvemento Comunitario que naceu coa finalidade de incrementar o benestar de todos os colectivos que residen nesta zona, promovendo a súa inclusión social e a participación activa dentro da súa comunidade. Neste senso, teñen cabida varios programas e proxectos que seguen este fío condutor da mellora social. Nesta ocasión, a 8ª edición do Proxecto **A Nosa Vida... en Positivo ?** sobre vulnerabilidade dos adolescentes, retoma un formato xa experimentado en edicións anterior coa charla informativa de profesionais do ámbito sanitario para abordar o tema da educación afectivo sexual.

Neste tempo as entidades socioeducativas do barrio de Fontiñas, adoptamos unha perspectiva de traballo coordinado, en rede, que non obviou a esfera asistencial (de cobertura de necesidades básicas e de facer efectivos os dereitos constitucionais que asiste a cada cidadán), pero que incide nos ámbitos preventivos e de integración.

No traballo comunitario levado a cabo, tivo especial incidencia a intervención co colectivo infantoxuvenil, polas circunstancias sociais¹ que caracterizaban á zona, e co obxectivo claro de tentar mellorar as situacións familiares e as circunstancias sociais que afectaban a este grupo de idade. Liñas de intervención dirixidas a frear o absentismo escolar e a mellorar a convivencia nas familias e no contorno comunitario foron os alicerces das denominadas xuntanza de barrio.

¹ Ao longo desta andadura, realizáronse tres estudos e diagnósticos comunitarios co fin de coñecer a realidade social do barrio, unha detección precoz de necesidades, un rexistro de recursos e un priorización de liñas de intervención.

Fonte III Diagnóstico Comunitario, levado a cabo no ano 2015, onde podemos constatar que os menores representan o 15,7 % da poboación de dereito do barrio e os maiores xa supoñen o 14,2 %. Estes datos desglósanse polo miúdo a continuación.

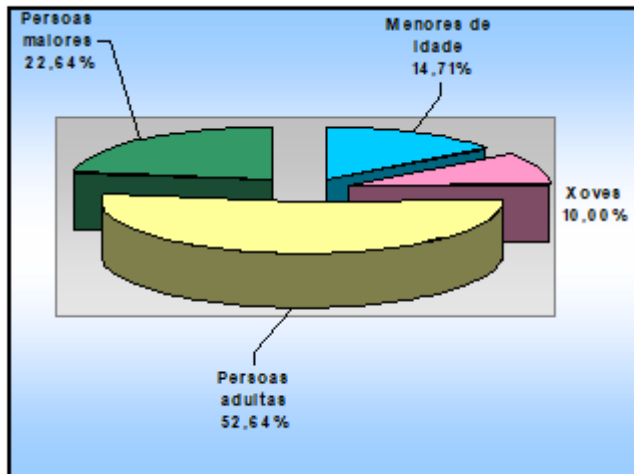
Mais información na rede comunitaria do barrio de Fontiñas, na web www.compostelaintegra.org

Pero en Fontiñas, ó longo da súa existencia, as características sociais do barrio experimentaron notables cambios. Na pirámide poboacional o colectivo de maiores creceu considerablemente repercutindo de forma negativa no reemplazo xeracional, o colectivo de persoas maiores irrompe con forza no espectro social. As condicións xeográficas do barrio e a configuración urbanística son

as que condicionaron e seguen condicionando a realidade social; Fontiñas caracterízase pola súa accesibilidade; aínda que todo é susceptible de melloras, si se pode afirmar que é un dos barrios que conta con maiores elementos e factores que facilitan a vida de calquera persoa que presente limitacións ou dificultades de mobilidade.

Gráfico nº 1: Distribución da poboación do barrio de Fontiñas pola variable idade.

Retomando a idea expresada do párrafo anterior, o reemplazo xeneracional non está garantizado ao alcanzar o colectivo dos mais novos o 14,4 % da poboación e o dos maiores, o 23 %, existindo unha diferenza entre ambos de pouco mais dun punto.

Fonte: Memoria Servicios Sociais ano 2022;
datos do Padron Municipal.

Nesta ocasión será o colectivo de **poboación infantoxuvenil** do barrio o destinatario da actividade, contando ademais coa colaboración da matrona do SERGAS no centro médico de Fontiñas e os departamento de orientación dos CEIP Fontiñas e CEIP Plurilingüe Monte dos Postes.

En Fontiñas, un barrio cunha importante traxectoria vital, fíxose necesario que as entidades socioeducativas da zona fixeramos unha “parada no camiño”, na que se puidera reflexionar sobre a realidade social do barrio, as súas necesidades actuais, as súas potencialidades (que tamén as hai) e

as liñas de intervención que deben marcar a actuación dos distintos servizos públicos e entidades sociais nos vindeiros anos. Traballar con obxectivos reais é sinónimo de rigor técnico e profesional, de eficacia e de eficiencia. Realízase así, por parte da UTS Fontiñas (pertencente aos Servizos Sociais Comunitarios), o III *Diagnóstico Comunitario*² da zona (ano 2015), contando coa estreita colaboración de tódalas entidades educativas, sanitarias e sociais do barrio, e dando cumprimento ao establecido no art. 11.b da Lei 13/2008, do 3 de decembro, de servizos sociais de Galicia: a elaboración dun plan de intervención comunitario, acorde coas necesidades detectadas no diagnóstico social.

Gráfica nº 2: A realidade social no barrio de Fontiñas.

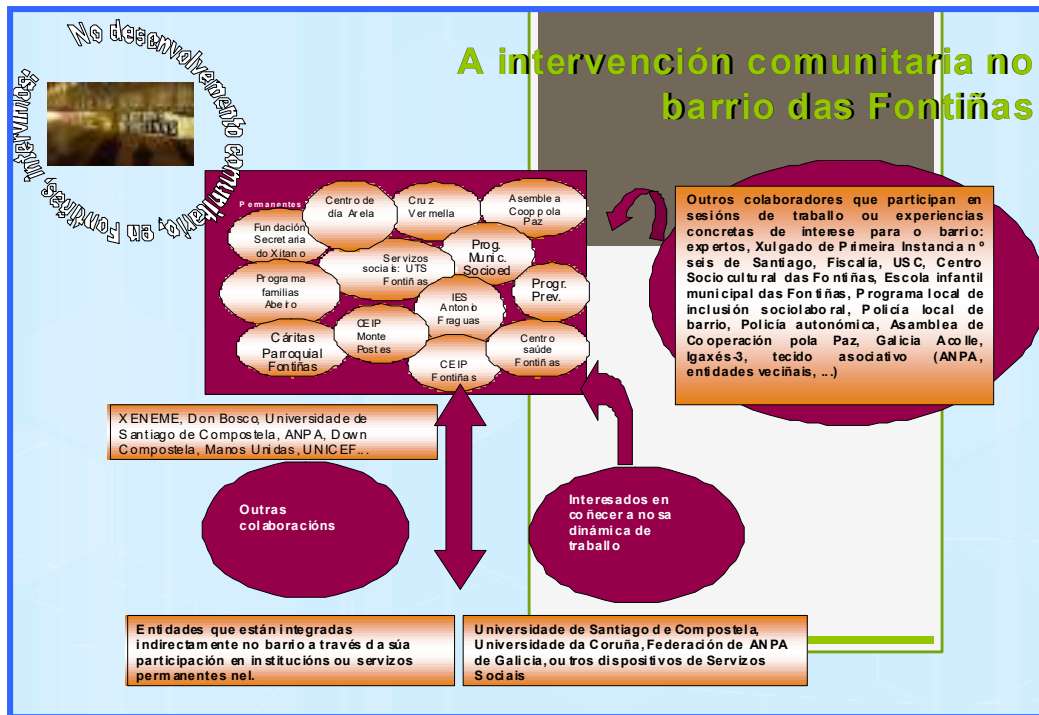
Fonte: UTS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios) e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, 2015.

E, en consecuencia, impleméntase un traballo integral a nivel comunitario, baseado na **intervención conxunta, en rede**, respectando as características de cada servizo, pero buscando ao mesmo tempo as sinerxias e os puntos de encontro que permitan buscar obxectivos comúns e compartir estratexias de traballo:

² Pódese visualizar e consultar o Diagnóstico Comunitario de Fontiñas na web municipal www.compostelaintegra.org

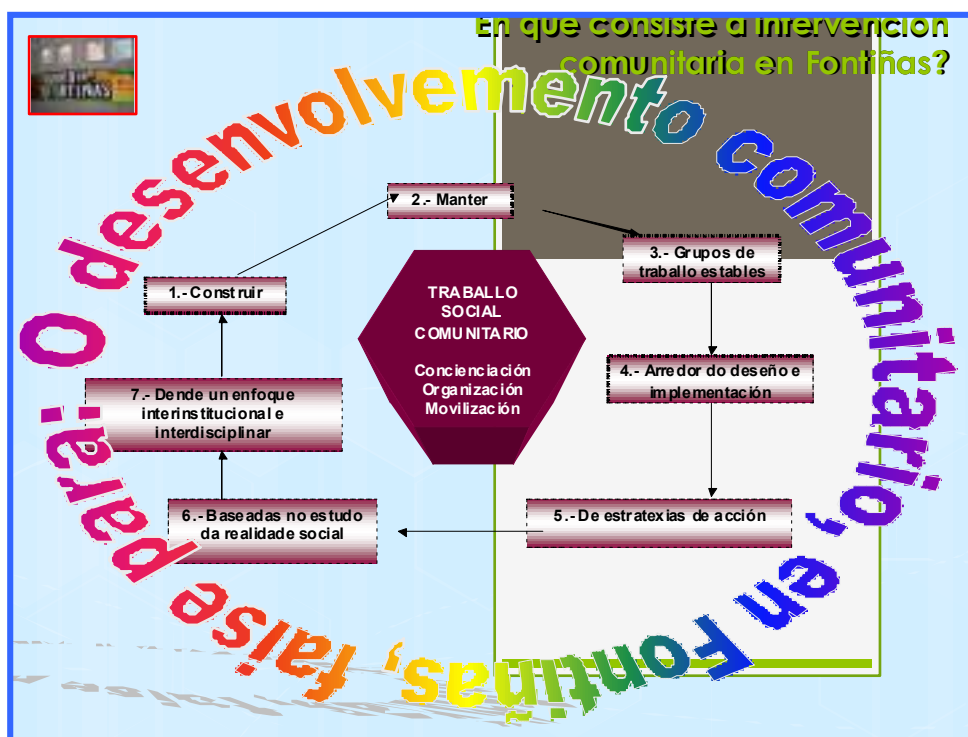

Gráfica nº 3: A intervención comunitaria no barrio de Fontiñas.

Fonte: UTS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios) e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, xullo 2015.

Gráfica nº 4: A intervención comunitaria no barrio de Fontiñas.

E con estes proxectos ó longo dos anos foron engadíndose ámbitos de intervención que pretendían traballar, basicamente, estes aspectos:

Gráfica nº 5: Eixes que inspiran a intervención comunitaria no ano 2015.

Fonte: UTS Fontiñas (pertencente aos Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela), ano 2015.

Polo tanto, nesta nova edición de “A nosa vida... en positivo?” trataremos de conxugar por unha banda, as peticións dos participantes en edicións anteriores, trasladadas nas diferentes avaliacións dos proxectos comunitarios previos, e pola outra, as necesidade observada dende o os centro de saúde e os departamentos de orientación dos centros educativos do barrio.

A conceptualización da escola como un espazo aberta a comunidade da cal forma parte permite o deseño e desenvolvemento destas accións.

Fonte: PASS Fontiñas (pertencente aos Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela)

Ambas razóns sustentan a continuidade destas accións. Por outra banda, temos en conta as reflexións de profesionais desta rede que vemos a importancia de incorporar outros aspectos de tanto calado, como pode ser nesta ocasión a educación afectivo sexual. A isto únese a potencialidade de contar coa colaboración desinteresada de profesionais do ámbito da saúde. Polo tanto, á forma habitual de traballar a partir de modelos de avaliación participativa, que nos permite coñecer opinións, intereses e inquiredanzas dos participantes, únese a necesidade e oportunidade de abordar novas temáticas de indubidable interese. Por iso, tratamos de darlles unha resposta, con novas edicións de proxectos comunitarios é intervir con rigor e tecnicamente.

A Educación Afectiva -Sexual representa un aspecto de gran importancia na formación integral dos nenos e nenas, porque máis aló do coñecemento puramente biolóxico, explica procesos transcendentais como a construción da identidade de xénero e as relacións afectivas no ámbito da nosa cultura. Debe ser concibida como o conxunto de coñecementos, capacidades e actitudes que deben darse en función de cada momento vital. A Educación Sexual é unha demanda social, baseada no dereito dos neno, nenas e adolescentes a ser informados sobre este tema. Esta información debe ser completa, rigorosa e obxectiva tanto a nivel biolóxico, psíquico e social, entendiendo a sexualidade como comunicación humana fonte de saúde, pracer e afectividade.

Entendemos por saúde sexual o estado de benestar físico, emocional, mental social relacionado coa sexualidade. Non se trata só da ausencia de enfermidades, tamén engloba o respecto aos dereitos sexuais de todas as persoas para que poidan vivir a súa sexualidade en plenitude.

A educación sexual debe ser unha ferramenta necesaria para fomentar o coñecemento da nosa propia sexualidade, o respecto a diversidade sexual e hábitos saudables con respecto ao sexo e a sexualidade das persoas.

Ben, pois tendo presente todo isto, dende o PASS Fontiñas (Concellaría de Políticas Sociais e Saúde) e a Traballadora social de saúde, contando coa colaboración das restantes entidades do barrio e recollendo ese *“testemuño”* lanzado polo propio alumnado, preténdese levar a cabo novamente o proxecto formativo **“A nosa vida..., en positivo?; 9ª ed.”**, dirixido a poboación infantoxuvenil do barrio, coa finalidade a educación afectivo sexual.

Gráfica nº 9: Trazos de identidade do proxecto comunitario "A nosa vida..., en positivo?".

Fonte: UTS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios) e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, 2015.

Este proxecto, cun claro enfoque preventivo, enmarcaríase nas seguintes liñas de intervención:

- ✦ **Liña nº 6 do III Diagnóstico Comunitario:**
 Deseño e implementación de proxectos de prevención de condutas asociadas.
- ✦ **Liña nº 11 do III Diagnóstico Comunitario:** Actividades de convivencia comunitaria.

Gráfica nº 10: Fins da intervención comunitaria.

Fonte: UTS Fontiñas – Servizos Sociais Comunitarios Básicos do Concello de Santiago de Compostela, 2015.

Será un proxecto que se fundamenta tanto en aspectos vinculados á prevención primaria como secundaria.

No primeiro dos casos (prevención primaria) as accións formativas que se leven a cabo teñen como obxecto a prevención da aparición de condutas de risco na poboación que aínda non presenta esta problemática; serían actividades dirixidas a poboación infantoxuvenil, en xeral, que pretenden asegurar o seu normal desenvolvemento.

A actuación comunitaria é unha estratexia metodolóxica que busca comprometer e coordinar a todos os colectivos que forman a comunidade e que, entre todos, se poidan realizar aportacións na prevención.

O ámbito educativo como pilar importantísimo da comunidade educativa, insiste nos moitos os aspectos que unha actividade formativa destas características pode desenvolver. En primeiro lugar, e a nivel xeral, todos aqueles elementos relacionados co proxecto educativo do centro (PEC) como son a convivencia, a apertura ó contexto, a realidade plural, ...integrados nunha forma ampla e flexible de entender a educación. O marco legal educativo precisa a necesidade de poñer en marcha proxectos e medidas que aseguren a igualdade. Así, no Decreto 8/2015 que desenvolve a Lei 4/2011 de 30 de Xuño de Convivencia e Participación da comunidade educativa en materia de convivencia escolar, di claramente que a convivencia nos centros debe orientarse “a educación no respecto dos dereitos e liberdades fundamentais na igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres e na igualdade de trato e non discriminación das persoas”.

No Real decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato, establece que a educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades que lles permitan no seu apartado m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenrolo persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente contribuíndo á súa conservación e mellora.

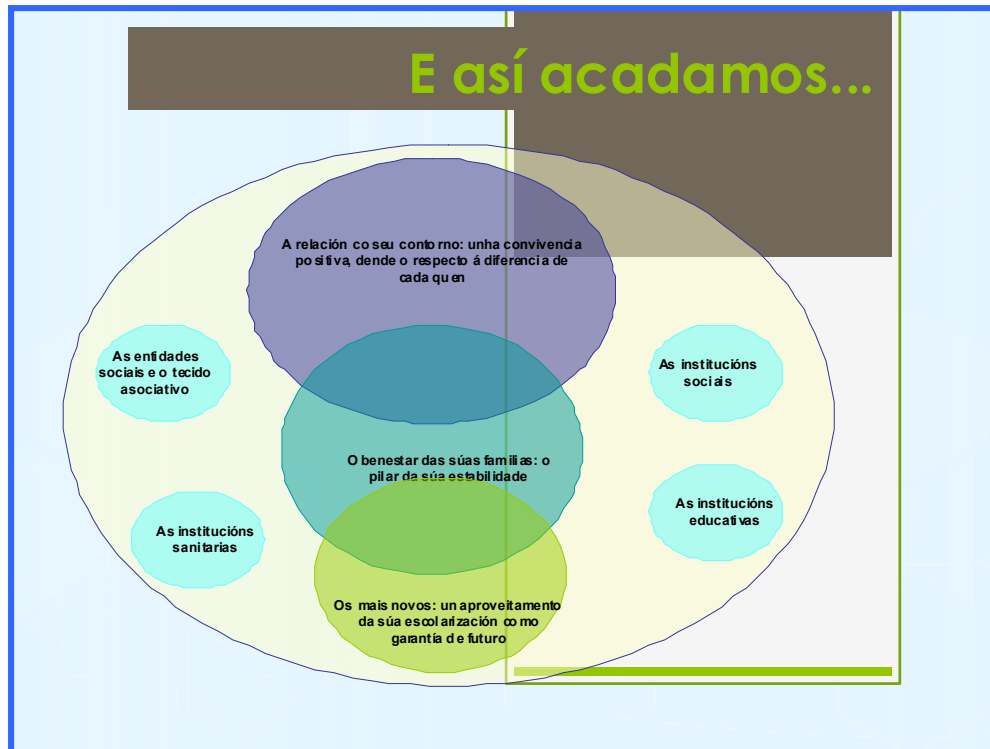
No Decreto 8/2015, do 8 de xaneiro, polo que se desenvolve a Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa en materia de convivencia escolar, no seu artigo 24, apartado 2 di: Poderán desenvolverse, ademais, programas que supoñan a incorporación de aspectos relacionados co autoconcepto e a autoestima, a xestión pacífica de conflitos, a dinámica de grupos, traballo cooperativo, educación afectivo-sexual e a igualdade entre homes e mulleres.

Para a consecución dos obxectivos formulados, vólvese fundamental elaborar estratexias socioeducativas que aborden diferentes temáticas, entre elas, a educación sexual. A sexualidade é unha condición indisoluble do ser humano que nos fai únicos e particulares. Nunha etapa de cambios como é a puberdade, é importante que mozos e mozas conten coas ferramentas e instrumentos precisos que os acompañen e axuden no seu propio proceso de sexuación.

No Decreto 105/2014, de 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia, nos contidos do Terceiro ciclo o Bloque 1 Recolle os seguintes aspectos a traballar:

- Identificación dos diferentes aparatos e sistemas do corpo humano recoñecendo as súas funcións principais.
- Recoñecemento das características básicas do sistema reprodutor humano e das diferenzas entre sexos, identificando, a grandes rasgos, en qué consiste a fecundación e os procesos que se dan durante o embarazo, parto e nacemento dun ser humano, e apreciando na sexualidade humana a función afectiva e reprodutora.

Gráfica nº 11: A repercusión social dos proxectos comunitarios.

Fonte: UTS Fontiñas – Servizos Sociais Comunitarios Básicos do Concello de Santiago de Compostela e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, 2015.

III.- OBXECTIVOS

- **Xeral:**
 - Incrementar o nivel de coñecemento, habilidades e desenvolvemento de actitudes que contribúan a elevar o nivel de saúde sexual da poboación infantoxuvenil, contribuíndo a diminuír as condutas de risco .
- **Específicos:**

Primaria:

- Adquirir coñecementos básicos acerca de aspectos biolóxicos, psíquicos e sociais.
- Promover unha identidade sexual libre de elementos de xénero discriminatorios, entendendo a sexualidade como unha realidade positiva e desenrolando hábitos, actitudes e condutas saudables en torno a la sexualidade.
- Establecer diálogo e comunicación sobre sexualidade no grupo de iguais, na familia e na escola; desenrolando un vocabulario preciso e non discriminatorio.

IV.- DESTINATARIOS.

Diferenciamos dous grupos de idade nos destinatarios:

- ✓ Alumnado de primaria onde se abordaran contidos tales como : dar a coñecer e explicar os cambios fisiolóxicos da puberdade, a súa variabilidade, identificar estes cambios como un indicador de boa saúde,....
 - Alumnado de 5º e 6º primaria do CEIP Fontiñas (2 Grupos).
 - Alumnado de 5º primaria do CEIP Plurilingüe Monte dos Postes (2 Grupos).

V.- METODOLOXÍA E ACTIVIDADES. TEMPORALIZACIÓN.

ACTIVIDADE	DATA	LUGAR DE IMPLEMENTACIÓN	DESTINATARIOS
Charla-coloquio	📅 15 de decembro de 2023 de 12:00 a 14:00 (2 grupos)	CEIP Fontiñas	📅 Alumnado de 5º (2 grupos) Total 47 alumnos.
Charla-coloquio	📅 14 de febreiro de 2024 de 12:00 a 14:00 (2 grupos)	CEIP Plurilingüe Monte dos Postes	📅 Alumnado de 6º de primaria (2 grupos). Total 48 alumnos.

VI.- RECURSOS HUMANOS.

O proxecto é deseñado e elaborado por:

- 📅 Técnicas do PASS Fontiñas (Traballadoras sociais e Educadora social. Dispositivos pertencentes aos Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela).

Coa colaboración dos departamento de orientación dos centros educativos: CEIP Fontiñas e CEIP Plurilingüe Monte dos Postes.

Ponente:

- **Diana Luque Indiano**, matrona do SERGAS no centro de saúde de Fontiñas.

VII.- RECURSOS TÉCNICOS E MATERIAIS.

- *Previo:*

- ❑ Elaboración do proxecto: a cargo das técnicas do PASS Fontiñas (traballadoras sociais e educadora social - Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela).
- ❑ Contacto coa poñente: Técnicas do PASS Fontiñas.
- ❑ Xestión dos espazos e equipamentos:
 - Orientadores dos centros educativos do CEIP Plurilingüe Monte dos Postes e CEIP Fontiñas.
- ❑ Cartel para a difusión: elaborado pola Lola Sanz para anteriores edicións e que constitúe unha seña de identidade do proxecto.
- ❑ Difusión: A cargo das orientadores/as dos departamento de orientación dos centros educativos do barrio e as técnicas do PASS Fontiñas.
- ❑ Elaboración do cartel: Os carteis para o día da xornada serán a cargo das técnicas do PASS Fontiñas.

- *Durante a Actividade:*

- ❑ Para a actividade levada a cabo nas instalacións de cada centro educativo:
 - Mesa para poñente.
 - Cadeira.
 - Equipo de son e megafonía.
 - Proxector.

VIII.- COSTE ECONÓMICO.

- ❑ A poñente participan de forma totalmente gratuíta.

IX.- SEGUIMENTO E AVALIACIÓN.

A avaliación, determinante para valorar o grao de consecución de obxectivos e, incluso, para promover novas accións comunitarias. O proceso avaliativo terá lugar desde o inicio da actividade ata o fin da mesma. Deste xeito procurarase coñecer de xeito real a efectividade do proxecto así como tamén o grao de satisfacción acadado, tanto por parte das persoas participantes, como dos/as coordinadores/as da actividade.

Consideramos que o feedback é fundamental dentro da planificación de proxectos sociais, xa que axuda a aprender dos erros, a reflexionar sobre o camiño seguido e as metas que se esperan acadar, mudando e aprendendo.

O proceso avaliativo terá lugar mediante un coloquio finalizada a actividade, así como tamén mediante un pequeno cuestionario á realizar de xeito individual por parte de cada participante (ANEXO II).

Táboa nº 4: Criterios de avaliación

	ASPECTO A AVALIAR	INDICADORES
AVALIACIÓN CUANTITATIVA	Organización e desenvolvemento	Nº de profesionais encargados da elaboración e organización do Proxecto
		Nº de profesionais que participan na charla
	Impacto e participación	Nº de alumando que participa
		Nº de enquisas cubertas
	Outros	
AVALIACIÓN CUALITATIVA	Valoración dos asistentes, a través de:	Grao de participación, nº de preguntas realizadas
		Debate xerado trala exposición das poñentes
		Suxestións para vindeiras edicións

Fonte: PASS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela)

Anexo 1

Non corresponde a este documento realizar unha reprodución da análise social realizada no III Diagnóstico Comunitario (para mais información, remitirse ao mesmo), pero si convén dar unhas pequenas pinceladas do mesmo, dado que o seu contido é o que fundamenta o deseño e a implementación dos proxectos de intervención comunitaria. Así, na seguinte imaxe ofrécese unha síntese da análise poboacional, das necesidades sociais e das situacións carencias detectadas:

Radiografía social no barrio de Fontiñas.

Fonte: III Diagnóstico Comunitario do Barrio de As Fontiñas (ano 2015). Elaborado polo PASS Fontiñas (dispositivo pertencentes aos Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela).

Radiografía social do barrio de Fontiñas

DATOS XERAIS DO BARRIO A NIVEL SOCIAL

- **Total de habitantes:** 9.606 (~ 10,2 % da poboación total do municipio).
- **Densidade poboacional:** 1.614 hab./km², aproximadamente.
- **Media de idade:** 42,97 anos.
- **Distribución poboacional:**
 - Menores de idade: 1.513 (15,8 %).
 - Mozas e mozos: 1.202 (12,5 %).
 - Persoas adultas: 5.520 (57,5 %).
 - Persoas maiores: 1.371 (14,2 %).
- **Tamaño medio por familia:** 3 membros, agás en zona de vivendas de promoción pública no que é 5,6 membros.
- **Nº de vivendas:** 3.527, das cales 657 son de promoción pública (18,6 % do total de vivendas).

FACTORES QUE PODEN CONDICIONAR A VULNERABILIDADE SOCIAL

- **Persoas residentes en vivendas de promoción pública:** 3.480 (~ 36,2 % da poboación do barrio).
- **Persoas maiores que viven soas:** 266 (2,8 % da poboación do barrio e 19,4 % con respecto ao colectivo de persoas maiores).
- **Persoas en situación de dependencia:** 114 (1,2 % da poboación).
- **Persoas estraxeirias:** 212 (2,2 % da poboación do barrio).
- **Poboación xitana:** 159 (1,6 % da poboación do barrio).
- **19 unidades de convivencia son beneficiarias do programa municipal socioeducativo e 10 con apoio psicolóxico.**
- **79 persoas con factores de risco social: 0,82 % da poboación do barrio.**
- **Menores con factores de risco social que inciden na súa escolarización:** 22 (2,1 % do colectivo infantil).
- **Menores con problemática de absentismo escolar:** 3 (que representa o 0,20 % do colectivo infantil).
- **Familias con factores de disfuncionalidade:** 25, que equivale a 100 persoas, aproximadamente, e representa o 1,03 % da poboación total do barrio.

Diagnóstico comunitario, ano 2015.

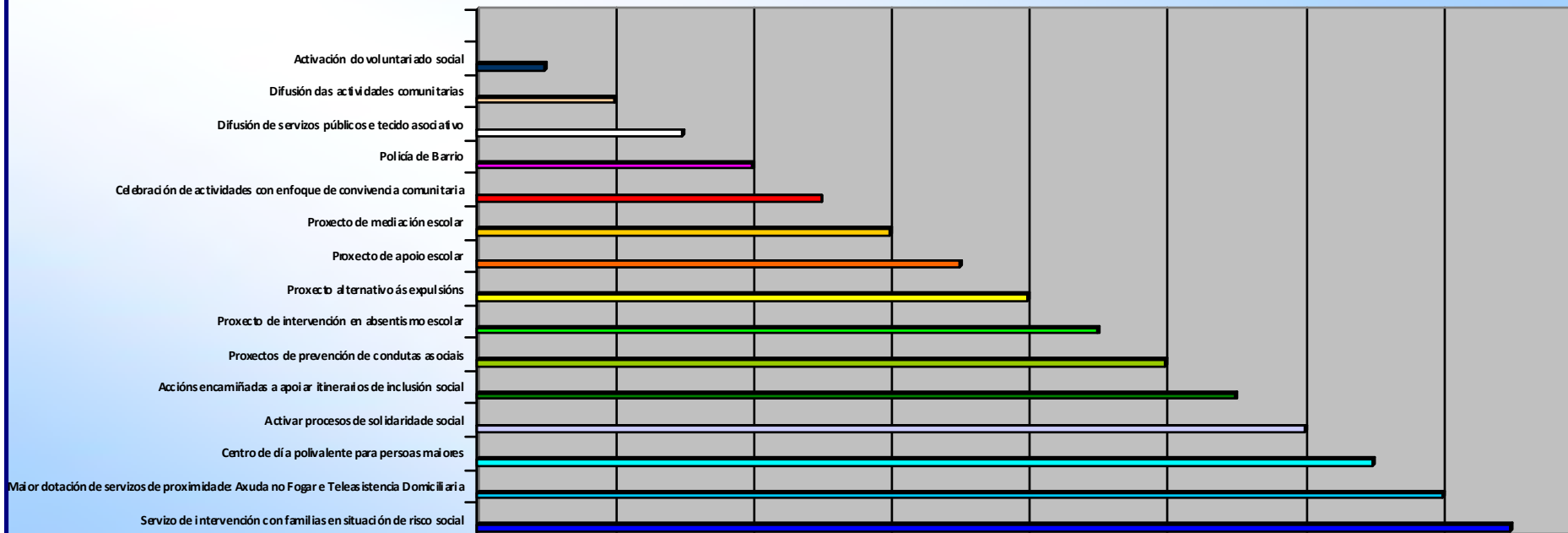

CONCELLARÍA DE DEREITOS SOCIAIS,
ECONOMÍA E XUVENTUDE

Anexo 2: Liñas de intervención social no barrio de As Fontiñas – III Diagnóstico Comunitario (xuíño 2015). Mais información na web:
www.compostelaintegra.org

LIÑAS DE INTERVENCIÓN SOCIAL - ANO 2015

- ANEXO II: Ficha de avaliación.

Puntuaranse as seguintes cuestións, de tal xeito que o número 1 sexa “totalmente en desacordo”, mentres que o 5 “totalmente de acordo”

ÍTEMS	PUNTUACIÓN
A sesión foi entretida.	1 2 3 4 5
A exposición dos contidos foi clara.	1 2 3 4 5
Gustouche o contido traballado.	1 2 3 4 5
Foi un tema útil para o meu día a día.	1 2 3 4 5
A actividade axudoume a reflexionar sobre os meus hábitos e/ou actitudes.	1 2 3 4 5
Sobre que che gustaría saber mais:	

CONCELLARÍA DE DEREITOS SOCIAIS,
ECONOMÍA E XUVENTUDE

Documento elaborado por:

Anabel Viña Quintas, traballadora social da PASS Fontiñas (pertencente aos Servizos Sociais Comunitarios Básicos do Concello de Santiago de Compostela).

Bibiana Suárez Juncal, traballadora social da PASS Fontiñas (Servizos Sociais do Concello de Santiago de Compostela).

Margarita Vázquez Teo, educadora social do PASS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela).